

Terugkeer van domeingrond in overheidsboezem niet alleen na verloop van de tijd waarvoor het uitgegeven is

Vol belangstelling heb ik de aangeboden stukken van mevrouw R. Dhanes LLB/K. Soerdjoesing LLB (16 maart 2019, Starnieuws) en mr. C. Jadnanansing (17 maart 2019, Starnieuws) gelezen, zijnde een reactie op de bekendmaking van het ministerie van Ruimtelijke Ordening, Grond- en Bosbeheer, in de Ware Tijd van 6 maart 2019, inzake *“niet verlengen van de titels erfpacht, huur en gebruik tot wederopzeggens op uitgegeven domeingrond ingevolge de Agrarische Wet van 21 september 1936 GB 1937 no. 53¹”* en wens op verzoek van velen als volgt te reageren.

Allereerst wens ik te bedrukken dat terugkeer in overheidsboezem van onder andere de uitgegeven titels erfpacht, grondhuur, allodiale eigendom en huur in meer gevallen mogelijk is dan alleen na verstrijken van de duur van de uitgegeven titel. Tegelijkertijd wens ik te benadrukken dat terugname van domeingrond niet op een dusdanige manier kan geschieden dat de rechtszekerheid van (gewezen)titelgerechtigden in gedrang komt. Terugname c.q. onteigening kan bovendien ook plaatsvinden bij in eigendom overgedragen gronden en wel op een dusdanige wijze dat de rechtszekerheid daarbij wordt gewaarborgd.

Het is van belang dat zowel de titelgerechtigden, alsook de staat (in grondzaken vertegenwoordigd door het ministerie van Ruimtelijke Ordening, Grond- en Bosbeheer) op de hoogte zijn van de verschillende wettelijke mogelijkheden die ertoe kunnen leiden dat domeingrond kan terugkeren in overheidsboezem, maar even belangrijk is dat titelgerechtigden hun verplichtingen nakomen, zodat verval van de uitgegeven rechten kan worden voorkomen c.q. geminimaliseerd.

Daarnaast moeten belanghebbenden eveneens op de hoogte zijn van de ingebouwde wettelijke zekerheden.

In mijn proefschrift *“Boedelproblematiek in Suriname”* en in mijn artikel verschenen in Surinaams Juristen Blad 2017 no 1 heb ik naar mijn mening de mogelijkheden van terugkeer van domeingrond bij de verschillende titels op de grond reeds uiteengezet. In dit artikel wens ik deze wederom in grote lijnen aan te geven.

Daarnaast beschrijf ik in dit artikel de in het jaar 1982 aangevangen, maar niet beëindigde procedure van terugname van onbeheerde en kennelijk verlaten gronden op basis van het Domeindecreet.

Het is dus niet alleen zaak dat de erfpachter op zijn/haar “zaak” let, maar ook de overige titelgerechtigden en in het bijzonder ook de “grondhuurder” (zoals het in de praktijk wordt genoemd), omdat het terugkeren in overheidsboezem van de titel grondhuur reeds **over 4 jaar een feit zal zijn. Het recht van grondhuur** wordt vanaf het jaar 1982 voor minimaal 15 en

---

¹ Deze verwijzing is overigens niet correct, omdat de Agrarische Wet in het jaar 1986 voor het laatst is gewijzigd.

maximaal 40 jaar uitgegeven. Ervan uitgaande dat dit recht in 1982 voor 40 jaar is uitgegeven, betekent dat in beginsel verval van de eerste uitgegeven titel in grondhuur reeds in het jaar **1922 (over 4 jaar)** zal spelen.

De consequenties van verval van het recht van grondhuur, maar ook de behoefte aan rechtszekerheid voor de grondhuurder is daarom eveneens van eminent belang. Alhoewel bij grondhuur de kwestie van de waarde van de beterschap redelijk is geregeld, zal voor velen de waarde (denk bijvoorbeeld aan de emotionele waarde) niet uitgedrukt kunnen worden in geld. Belanghebbende behoeven rechtszekerheid, mede vanwege onder andere de duurzame investeringen. De geldende wettelijke regels en goed bestuur moeten deze rechtszekerheid van belanghebbenden te waarborgen.

In het navolgende zal ik de mogelijkheden van verval van de verleende rechten uiteenzetten met de bedoeling dat belanghebbenden ervoor kunnen zorgen dat de aan hun gegeven rechten niet vervallen.

Terugkeer domeingrond in overheidsboezem na verloop van de tijd waarvoor het uitgegeven is bij onder andere de titels erfpacht, grondhuur en huur

Domeingrond in eigendom

Volledigheidshalve kan worden opgemerkt dat domeingrond reeds op grond van de Agrarische Wet van 1936 in eigendom kon worden afgestaan. Bij de invoering van het nieuwe grondbeleid bij de Landhervormingsdecreten in het jaar 1982, is deze optie wederom bij het Decreet Beginselen Grondbeleid opgenomen. Het uitvoeringsbesluit dat de overdracht van domeingrond in eigendom zou moeten regelen is echter nog niet tot stand gekomen, waardoor op grond van de huidige wet nog geen overdracht van domeingrond in eigendom kan plaatsvinden. Op grond van de huidige wetgeving kunnen de titels erfpacht en grondhuur worden omgezet in eigendom. In de Surinaamse praktijk zijn relatief heel weinig gronden in eigendom uitgegeven dan wel omgezet. Aangezien de looptijd van dit recht van eigendom **niet vervalt**, zal bij de titel eigendom geen sprake zijn van terugname in overheidsboezem, vanwege verval van het recht van eigendom. Wel kan de eigendom onder de in de Onteigeningswet genoemde gronden worden **onteigend** en kan de grond als gevolg van de onteigening terugkeren in overheidsboezem. In Suriname kan onteigening alleen ten algemene nutte worden gedaan en eigenaren van de onteigende gronden worden hierbij schadeloos gesteld. Het onteigenen van de grond ten behoeve van het algemeen belang wordt in vele landen gehanteerd onder andere op basis van goedgekeurde overheidsplannen c.q. planwetten.

Beperkte zakelijke rechten op domeingrond

De meeste beperkte zakelijke rechten op de grond tot heden zijn allodiale eigendom en erfelijk bezit (1689 tot 1982), erfpacht (veelal 1910 tot 1982) en grondhuur (1982 tot heden). Naast deze zakelijke rechten zijn in de afgelopen decennia ook persoonlijke rechten van o.a. huur en gebruik op domeingrond uitgegeven.

Erfpacht, grondhuur en huur zijn rechten die voor de **duur van een bepaalde periode** worden uitgegeven, hetgeen betekent dat deze rechten **eindigen door verloop van de tijd** waarvoor

deze zijn gegeven. Deze rechten en het recht van allodiale eigendom en erfelijk bezit kunnen ook vervallen op grond van de bepalingen opgenomen in de betreffende uitgiftebrieven (warrant) of wettelijke regelingen of beschikkingsvoorwaarden.

Zo kan bij allodiale eigendom en erfelijk bezit de uitgegeven grond **door nadering** (een voorwaarde in de warrant) terugkeren in overheidsboezem. De overheid mag op grond van de in de uitgiftebrieven opgenomen bepalingen en op grond van de voorwaarden van allodiale eigendom en erfelijk bezit, zoals opgenomen in het Koninklijk Besluit van 1820, in het algemeen belang naderen en wel tegen voldoening van een schadeloosstelling. Dit is bijvoorbeeld gebeurd bij Rahamal in het jaar 1997 en plantage Jachtlust in het jaar 2009. Het genaderde perceelland keert terug in overheidsboezem en wordt ter realisering van het betreffende algemene belang weder uitgegeven.

De titel erfpacht kan ook op andere wijze dan door verloop van de tijd waarvoor deze is uitgegeven **eindigen**², bijvoorbeeld:

- a. Als de Staat de grond ten algemenen nutte nodig heeft;
- b. Als de erfpachter de bepalingen en voorwaarden van het erfpachtsrecht niet of niet behoorlijk naleeft;
- c. Als de canon over drie achtereenvolgende jaren niet is voldaan.

Ook het recht van grondhuur, huur en gebruik kunnen op diverse wijzen beëindigd worden en kan dus domeingrond als gevolg hiervan terugkeren in overheidsboezem. De terugkeer kan volgens sommige wettelijke regelingen zonder rekening te houden met de verbetering en volgens sommige wettelijke regelingen met behoud van de waarde van de beterschap. Het zou mij in dit artikel te ver voeren om over de rechtmatigheid van het niet uitkeren van de waarde van de beterschap uit te wijden.

Uit het bovenstaande blijkt in elk geval dat uitgegeven rechten niet alleen kunnen eindigen door verloop van tijd waarvoor deze uitgegeven zijn. Het recht van allodiale eigendom, erfpacht, grondhuur en of huur kan ook op andere wijzen beëindigen, met als gevolg dat de grond terugkeert in de boezem van de Staat (de blote eigenaar). Het is daarom belangrijk om erop toe te zien dat titelgerechtigden in elk geval de aan hun opgelegde verplichtingen nakomen. Het terugkeren in overheidsboezem kan alleen geschieden op grond van de wet en of uitgiftevoorwaarden.

De Landhervormingsdecreten 1982

Ik betreur het dat in de aangeboden stukken, noch in de bekendmaking van het ministerie van Ruimtelijke Ordening, Grond- en Bosbeheer de achterliggende gedachte van de omzetting van erfpacht in grondhuur c.q. de aanvraag in grondhuur op grond van het *Decreet Rechtstoestand voor 1 juli 1982 uitgegeven gronden (Decreet Rechtstoestand)* is kenbaar gemaakt.

---

² Zie A.C. Akkal-Ramautar, *Boedelproblematiek in Suriname, Over vereffening van tot een onverdeelde of onbeheerde boedel behorende rechten op (plantage)gronden in Suriname* (diss. Zutphen), Paris bv 2015, p.136 e.v.

Bij de invoer van het nieuwe grondbeleid in 1982 is de wetgever in het algemeen, maar meer in het bijzonder bij het Decreet Rechtstoestand uitgegaan van het rechtsregiem dat er op de lange duur in Suriname slechts één rechtsregiem op de grond zou gaan gelden. Dit zou worden bereikt door domeingrond uitsluitend onder de zakelijke titel van grondhuur uit te geven en in bijzondere gevallen konden ook persoonlijke rechten worden uitgegeven. Daarnaast kon domeingrond ook in eigendom worden overgedragen.

Voor het geraken tot één rechtsregiem zijn in dit Domeindecreet diverse wettelijke mogelijkheden voor de erfpachter, de huurder en de Staat (als blote eigenaar) opgenomen ter bescherming van de rechtszekerheid, namelijk:

1. Gedurende vijf jaar na de inwerkingtreding van Decreet Rechtstoestand konden zowel de zakelijk, alsook de persoonlijk gerechtigden (dus zowel de erfpachter als de huurder) aan **vrijwillige omzetting** doen van de voor 1 juli 1982 verworven rechten. De omzetting gedurende deze 5 jaren zou kosteloos geschieden. Hiermee beoogde de wetgever dat het bereiken van slechts één rechtsregiem op de grond op kort termijn bevorderd kon worden. Deze kosteloze omzetting kon worden gedaan in de periode 1 juli 1982 tot 1 juli 1987.
2. Binnen 1 maand **na het verstrijken van de duur** van de titel, kan de gewezen titelgerechtigde **alsnog** een verzoek indienen om de grond in grondhuur te verkrijgen. Als de gewezen titelgerechtigde dit verzoek niet doet, dan betekent het juridisch-technisch dat de grond is teruggekeerd in overheidsboezem.

De terechte vraag is “Wat is de rechtszekerheid van de burger die (lange termijn) investeringen op het uitgegeven perceelland heeft gepleegd?”

Volgens de bekendmaking van het ministerie van Ruimtelijke Ordening, Grond- en Bosbeheer maken de *voormalige gerechtigden alleen aanspraak op de waarde van de beterschap*. Naar mijn mening gaat het Ministerie in bedoelde bekendmaking voorbij aan het feit dat het Decreet Rechtstoestand bedoeld is om een verdere ordening te brengen en dat de ordening en rechtszekerheid samengaan.

Deze rechtszekerheid is naar mijn mening bovendien ook verankerd in het Domeindecreet, en wel als volgt:

De vervallenverklaring van het recht van erfpacht MOET in de openbare registers worden overgeschreven, terwijl de gewezen titelgerechtigde binnen een maand na deze overschrijving nog in de gelegenheid wordt gesteld om:

- a. De grond te ontruimen en of
- b. Alsnog een aanvraag in te dienen ter verkrijging van de grond in grondhuur

Aangezien (gewezen)titelgerechtigden niet vaak de openbare registers raadplegen, lijkt het mij dat goed bestuur met zich meebrengt dat de gewezen titel gerechtigde in kennis wordt gesteld van een eventuele overschrijving van de vervallenverklaring van het recht van erfpacht, zodat deze alsnog een aanvraag kan indienen ter verkrijging van de grond in grondhuur, zoals omschreven in Decreet Rechtstoestand.

Ondertussen heeft het ministerie van Ruimtelijke Ordening, Grond- en Bosbeheer via diverse media mondelinge toelichting gegeven op de door hun geplaatste bekendmaking van 6 maart 2019. Volgens deze mondelinge toelichting wil het ministerie belanghebbenden erop wijzen dat (gewezen) titelgerechtigden alsnog een verzoek kunnen indienen om de grond in grondhuur te krijgen.

3. Ten aanzien van **huur** is in het Decreet Rechtstoestand vastgesteld dat voor persoonlijke titels die aanvankelijk voor onbepaalde tijd waren uitgegeven, met de inwerkingtreding van dit Decreet, deze onbepaalde termijn is teruggebracht naar 10 jaar en wel beginnende bij de inwerkingtreding van dit Decreet.

De huurder dient naar mijn mening wel rekening te houden met deze wettelijke bepaling. Het verleende recht van huur is vanaf het jaar 1992 vervallen als de gewezen titelgerechtigde geen omzetting dan wel uitgifte in grondhuur heeft aangevraagd. Deze gronden zijn dan juridisch-technisch in overheidsboezem terug gekeerd.

Alhoewel wij in beginsel uitgaan van het adagium dat “eenieder de wet behoort te kennen”, kan het gebeuren dat degenen aan wie de persoonlijke titel van huur bij aanvang al voor onbepaalde tijd was verleend, niet op de hoogte zijn van deze regeling. De vraag is dan of deze groep naar alle redelijkheid en billijkheid ook moest worden aangeschreven door de Staat c.q. het ministerie van Ruimtelijke Ordening, Grond- en Bosbeheer om hun erop te wijzen dat dit persoonlijk recht van huur in het jaar 1992 zou verstrijken c.q. is verstreken.

4. Tegen elke beslissing van de minister van Ruimtelijke Ordening, Grond- en Bosbeheer met betrekking tot de toepassing van het Decreet Rechtstoestand, kan belanghebbende **in beroep gaan bij de Grondkamer**. Deze wettelijk geboden beroepsinstantie is helaas tot heden niet ingesteld, ondanks het feit dat de wettelijke regels ter zake de instelling van de Grondkamer reeds aanwezig zijn.

Op grond van de inmiddels gedane mondelinge toelichting door het ministerie van Ruimtelijke Ordening, Grond- en Bosbeheer op de door hem geplaatste bekendmaking op 6 maart 2019, kan ik naar alle waarschijnlijkheid stellen dat het ministerie met deze bekendmaking heeft getracht om - in het kader van behoud van de rechtszekerheid - belanghebbenden op te wijzen om hun rechten veilig te stellen.

Daarnaast kunnen belanghebbende - in het kader van behoud van de rechtszekerheid – gebruik maken van het Decreet Rechtstoestand om het reeds vervallen recht nu in grondhuur aan te vragen. Tenslotte hebben belanghebbende het recht om tegen besluiten van de minister van Ruimtelijke Ordening, Grond- en Bosbeheer in beroep te gaan bij de Grondkamer.

Enigszins is het betreurenswaardig dat vanaf 1982 tot heden deze Grondkamer niet is ingesteld, terwijl anderzijds wordt opgemerkt dat de regering wel openstaat voor de instelling van de Grondkamer, zoals blijkt uit de laatste algemene politieke beschouwingen van de President van de Republiek Suriname. Echter zij benadrukt dat ondanks het ontbreken van de Grondkamer, belangen van belanghebbenden zijn gewaarborgd, omdat belanghebbenden zich te allen tijde kunnen wenden tot de Kantonrechter.

Terugkeer van domeingrond in overheidsboezem anders dan vanwege verval/beëindiging

In het bovenstaande heb ik getracht aan te geven dat de titels erfpacht, huur, grondhuur op verschillende manieren kunnen beëindigen en als zodanig na beëindiging terugkeren in overheidsboezem. Ook de grond met de titel allodiale eigendom en erfelijk kan terugkeren in overheidsboezem.

Ik haast mij om aan te geven dat deze niet de enige gronden zijn die kunnen leiden tot verval van de verleende zakelijke, dan wel persoonlijke rechten op de grond.

In mijn proefschrift en in het Surinaams Juristen Blad 2017 no 1, heb ik reeds aangegeven op welke andere wijzen domeingrond kan terugkeren in overheidsboezem. In het navolgende zal ik deze wijze wederom opsommen en zal aan deze opsomming meteen de informatie toevoegen **dat reeds in het jaar 1982 uitvoering is gegeven aan de in het jaar 1982 inwerking getreden Domeindecreet om de onbeheerde en kennelijk verlaten gronden terug te nemen in overheidsboezem.**

Ik zal mij in het navolgende beperken tot de wettelijke mogelijkheden van terugname van de **onbeheerde nalatenschappen** en de tot nog toe ingezette mogelijkheden vanwege de overheid. Vanaf de koloniale tijd tot heden zijn de diverse mogelijkheden aangewend om uitgegeven gronden terug te nemen in overheidsboezem. De voornaamste redenen van terugname zijn gelegen in het feit dat de grond als productiefactor niet onbenut mag blijven. Een der grondbeginselen bij de gronduitgifte is in dit kader het in cultuur brengen van de grond. Dit beginsel is vanaf de koloniale tijd tot aan de invoer van het nieuwe Grondbeleid in Suriname gehandhaafd. Onderstaand volgen de mogelijkheden die vanaf de koloniale tijd tot heden zijn aangewend om **onbenutte gronden terug te nemen in overheidsboezem**. Daarnaast geef ik aan welke van deze mogelijkheden nog steeds kunnen worden ingezet voor het terugnemen van onbenutte c.q. onbeheerde gronden/

1. Grondbrieven (warrant)

Zowel in de warrant als in de uitgiftebeschikkingen zijn bepalingen opgenomen die met name het in cultuur brengen en bebouwen van de grond en de inning van staatsinkomsten (recognitie/canon) garanderen. Vanaf de koloniale tijd zijn gronden die niet in cultuur werden gebracht of gronden waarover geen recognitie (te vergelijken met de canon bij grondhuur) werd betaald, teruggenomen in overheidsboezem, hetgeen blijkt uit het register van terugname van het domeinkantoor. Deze bepalingen zijn nog steeds van toepassing op de in allodiale eigendom en erfelijk bezit uitgegeven percelen.

2. Overlijden van de titelgerechtigde zonder achterlating van erfgenamen

De grond werd in de koloniale tijd teruggenomen in overheidsboezem als de titelgerechtigde (zakelijkgerechtigde) overleden was zonder achterlating van erfgenamen. Ons huidige Burgerlijk Wetboek voorziet eveneens in deze mogelijkheid.

3. Departement onbeheerde boedels en wezen

Bij KB 1835 (GB 1836 no. 1) werd een Reglement voor het departement der onbeheerde boedels en wezen in de kolonie Suriname vastgesteld, waarbij wees- en boedeldepartementen

werden ingesteld ter oplossing van de onbeheerde gronden, omdat deze voor stagnatie van de ontwikkeling zorgen. Dit departement werd in 1869 opgeheven.

4. Onbeheerde nalatenschappen volgens Burgerlijk Wetboek

Met de invoering van het Burgerlijk Wetboek in 1869 werden de departementen van onbeheerde boedels en wezen opgeheven en werd de kwestie van vereffenen (oplossen) van onbeheerde nalatenschappen in de artikelen 1153 ev BW opgenomen. In de rechtspraak is ondertussen ook nader uitgelegd welke nalatenschap als onbeheerd kan worden opgemerkt. Deze regels zijn nog steeds van toepassing bij een eventuele terugname van onbeheerde gronden.

5. Domeinwet

Gouverneur Tonckens besloot na vele discussies om de aangelegenheid van de onbeheerde en kennelijk verlaten plantages in een aparte wet te regelen en heeft de wetgever in 1936 gekozen voor de introductie van de Domeinwet om het probleem van de onbeheerde en kennelijk verlaten plantages op te lossen. Deze wet is in het verleden gehanteerd, echter is deze thans vervallen.

6. Het Domeindecreet

De Domeinwet is met de inwerkingtreding van het Domeindecreet,³ in het jaar 1981 vervallen verklaard. De bedoeling van het Domeindecreet was om de lange termijnen in de Domeinwet drastisch te verkorten. Volgens het Domeindecreet kan een onbeheerde en kennelijk verlaten grond binnen 11 maanden tergraken in overheidsboezem. In dit Decreet zijn specifieke rechtszekerheden ingebouwd, zodat de staat niet ten onrechte gronden zou terugnemen. Een der zekerheden bij deze terugname in overheidsboezem is de rol van het Hof van Justitie in dit proces van terugname van de grond in overheidsboezem.

Uit een in 2018 ingesteld nader onderzoek als onderdeel van mijn post PhD blijkt, in tegenstelling tot mijn eerdere conclusie in het jaar 2017, dat in het jaar 1982 reeds uitvoering is gegeven aan de terugname van onbeheerde en kennelijk verlaten gronden op grond van het Domeindecreet. De bedoeling was om de onbenutte gronden terug te nemen en weder uit te geven in grondhuur. In dit kader werden bijkans 60 onbeheerde percelen in kaart gebracht. Deze betroffen gronden in Paramaribo en 2 plantages in Saramacca. Deze hadden een perceelgrootte variërend van 200 m² tot 130 hectaren. Na het in kaart brengen van deze gronden zijn de resoluties, waarin het vermoeden van onbeheerd en kennelijk verlaten gronden zijn aangegeven, uitgevaardigd en tot tweemaal toe gepubliceerd conform de aangegeven procedure van het Domeindecreet.

Volgens het Domeindecreet kunnen de onbeheerde en kennelijk verlaten gronden terugvallen in overheidsboezem alleen als:

- a. uit de door het Hof van Justitie uitgegeven verklaring blijkt dat tegen de uitgevaardigde en gepubliceerde resoluties geen verzet is ingesteld, dan wel het ingestelde verzet niet ontvankelijk dan wel niet deugdelijk is bevonden en

---

³ Domeindecreet 1981 (Decreet van 8 augustus 1981, SB 1981 no. 125, tot vaststelling van nieuwe regelen omtrent de rechtstoestand van onbeheerde- en kennelijk verlaten gronden).

- b. deze door het Hof van Justitie uitgegeven verklaring is overgeschreven in de openbare registers van het MIGLIS.

Uit nader onderzoek in de openbare registers van het MIGLIS blijkt dat in geen van deze bijkans 60 gevallen een overschrijving van een door het Hof van Justitie uitgegeven verklaring heeft plaatsgehad en kan ik daarom concluderen dat deze bijkans 60 gronden nog steeds niet zijn teruggekeerd in overheidsboezem op grond van het Domeindecreet. Voorts blijkt uit de openbare registers dat in 3 van de 60 in kaart gebrachte gronden naar alle waarschijnlijkheid geen sprake is van onbeheerd en kennelijk verlaten gronden. Bij 2 van de gronden zijn gerechtigden geregistreerd, terwijl bij een van de gronden overdrachten hebben plaatsgehad. Deze in het jaar 1982 ingezette procedure is helaas wegens onbekende redenen nimmer afgerond.

Het wordt naar mijn mening tijd dat deze onbeheerde en kennelijk verlaten gronden niet langer onbenut blijven. Deze moeten benut worden door in productie te brengen. Hiermee kunnen naast de economische ontwikkeling ook staatsinkomsten gegenereerd worden.

Samenvattend concludeer ik dat terugname van domeingrond in overheidsboezem:

- nimmer mag leiden tot rechtsonzekerheid van belanghebbenden;
- niet kan worden ingezet op domeingrond die door (gewezen) titelgerechtigden worden bewoond en in cultuur zijn gebracht, zonder inachtneming van de bepalingen van Decreet Rechtsstoestand;
- gerechtvaardigd is bij gronden die decennialang onbenut, onbeheerd en verlaten blijven. In deze gevallen zijn de gerechtigden van de grond niet te vinden in de openbare registers van het Centraal Bureau voor Burgerzaken. Daarnaast ontbeert de staat in dergelijke gevallen al decennialang staatsinkomsten;
- met diverse wettelijke mogelijkheden kan plaatsvinden;
- kan helpen bijdrage aan de verdere ontwikkeling van ons land.

Ten slotte blijf ik pleiten voor de instelling en operationalisering van een Grondinstituut c.q. Grondkamer. De uitbreiding van de taken en bevoegdheden van de Grondkamer en de instelling ervan kunnen in gevallen van terugkeer van domeingrond in overheidsboezem de rechtszekerheid van alle belanghebbenden helpen bewaren.

Mr. dr. A.C. Akkal-Ramautar,
Email: chequitaram@hotmail.com